

Talousopetuksen kehittämistä: vastaus Kortesalmelle, Puustiselle ja Poikolaiselle

Panu Kalmi

Kiitän Marilla Kortesalmea, Mikko Puustista ja Janne Poikolaista monipuolisesta ja hyvin perustellusta vastineesta pääkirjoitukseeni Kansantaloudellisen aikakauskirjan numerossa 1/2025. Olen heidän kanssaan monesta asiasta hyvin samaa mieltä. Käytän tilaisuutta hyväkseni korjatakseni yhden keskeisen väärinymmärryksen, ja samalla yritän kirkastaa omaa viestiani.

Aloitan väärinymmärryksestä. Kortesalmen ym. mukaan käytännönläheisyys ja mahdollisuus harjoitella tekemistä konkreettisesti näytettyvät tekstissäni haasteena. Minun on mahdollonta löytää tekstistäni kohtaa, joka oikeuttaisi tällaisen tulkinnan. En ajattele ollenkaan sillä tavoin, että konkreettinen tekeminen olisi opetuksen haaste. En myöskään missään nimessä ehdota, että opetus irrotettaisiin käytännön ilmiömaailmasta, päinvastoin. Olen useassa yhteydessä (esimerkiksi Kalmi ja Rahko 2022) sekä myös pääkirjoituksessani korostanut käytännön tekemisen esimerkiksi pelillisyyden kautta tukevan oppimista.

Olen samaa mieltä siitä, että ratkaisu parempaan talousopetukseen löytyy opettajan vahvasta talousymmärryksestä sekä talouspedagogiikan hallinnasta, ja tässä tullaan asian ytimeen. Mistä vahva talousymmärrys muodostuu? Mie-

lestäni sen tulee pohjautua eksplisiittiseen teoreettiseen viitekehykseen, joka puolestaan pohjautuu vahvaan taloustieteen hallintaan. Kun tämä asia on kunnossa, niin opettajat pystyvät pedagogisilla taidoillaan välittämään tietämystään opiskelijoilleen ja avaamalla tätä mm. käytännön harjoitteiden ja muiden hyväksi katsomiensa pedagogisten menetelmien avulla. Jos taas opettajien taloudellisella ajattelulla ei ole tutkimukseen perustuvaa viitekehystä, niin opetus on heikolla pohjalla. Erityisesti oman talouden hallinnassa on laaja englannin-, mutta kasvavassa määrin myös suomenkielinen kirjallisuus (sosiaaliseen median tarjonnasta puhumattakaan), joka perustuu osin melko kyseenalaisiin taloudellisiin ”viisauksiin”. En ole käynyt tätä aineistoa systemaattisesti läpi, mutta yhtenä esimerkkinä erityisesti nollakorkoaikana suosittu ajatus, jonka mukaan omistusasuminen ei ole taloudellisesti kannattavaa, mutta sijoitusasuntoja kannattaa omistaa vaikka kymmenen velaksi, koska edellinen ei tuota ”positiivista kassavirtaa”, mutta jälkimmäinen sitä tuottaa. Tässä ajattelussa sivuutettiin keskeisiä taloustieteen ajatuksia, kuten vaihtoehtoiskustannusten käsite, riskienhallinnan peruseriaatteet sekä se, että tuloja ja menoja pitäisi tarkastella kokonaisuutena, ei vain toista puolta. Jos opettajille ei ole tarjol-

la tutkittuun tietoon perustuvaa viitekehystä taloudesta, niin mikä tahansa vaihtoehtoinen talousajattelu kyllä tulee tätä aukkoa täyttämään.

Tässä yhteydessä on varmaan hyvä taas väärinymmärrysten välttämiseksi sanoa, että en tarkoita, että ainoastaan taloustiede olisi hyödyllistä talouden opettamisessa. En varmaan täysin yhdy Korttesalmen ym. näkemyksiin taloustieteen käsitteiden rajallisuudesta, mutta toisaalta en myöskään ajattele, että taloustiede kuvaisi taloudellista toimintaa täysin tyhjentävästi tai ettei muilla tieteenaloilla olisi annettavaa. Monialainen lähestymistapa on arvokas, mutta ilman taloustieteestä tulevaa tiedon systematisointia se voi jäädä lähtökohdiltaan puutteelliseksi ja hajanaiseksi. Tässä yhteydessä oli myös miellyttävää lukea, että esimerkiksi kotitaloustieteessä taloustieteelliset sisällöt ovat vahvasti mukana.

Ylipäättään kirjoitukseni ydin ei ollut niinkään monialaisuutta vastaan, vaan pikemminkin vahvemman taloustieteellisen perustan

puolesta. Edelleenkin olen sitä mieltä, että parhaan tavan taloustieteellisen perustan luomiselle toisi oma taloustieteeseen perustuva oppiaine, joka myös mahdollistaisi sisällöllisesti riittävän opettajakoulutuksen. Toki periaatteessa on mahdollista, että sekä taloustiedon oppiaine että monialainen talousopetus voivat toteutua samanaikaisesti. Käytännössä pelkään, että resurssien niukkuus johtaa siihen, että jompaa-kumpaa on painotettava.

Olen Korttesalmen ym. kanssa muista kehittämis ehdotuksista pitkälti samaa mieltä, ja osaa näistä olen myös itse aiemmin ollut ehdottamassa (Kalmi, Maliranta ja Alanko 2019). Vaikka ajatuksemme suhteessa taloustiedon oppiaineeseen eivät varmaan täysin kohtaa, niin useassa asiassa olemme hyvin samoilla linjoilla. Kiitän kirjoittajia ajatuksia herättävästä vastineesta ja mahdollisuudesta selventää omia ajatuksiani suhteessa siihen. □

Kirjallisuus

Kalmi, P. ja Rahko, J. (2022), "The effects of game-based financial education: New survey evidence from lower-secondary school students in Finland", *The Journal of Economic Education* 53(2): 109–125.

Kalmi, P., Maliranta, M. ja Alanko, S. (2019), "Kohditi tiiviimpää vuorovaikutusta koulujen taloustiedon opetuksen ja taloustieteen välillä", *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 115(4): 605–619.